

Larshus

**

Referanse:

Brandrud T. E., Bendiksen E. 2018. Naturverdier for lokalitet Larshus, registrert i forbindelse med prosjekt Frivilligvern 2017. NaRIN faktaark. BioFokus. (Weblink: <http://borchbio.no/narin/?nid=6105>)

Referansedata

Fylke: Oppland
Kommune: Lunner
H.o.h.: 450-516moh
Areal: 459 daa

Prosjektilhørighet: Frivilligvern 2017
Inventør: EBE, TEB
Vegetasjonsone: mellomboreal 100% (460 daa)
Vegetasjonseksjon: OC-Overgangsseksjon

Sammendrag

Tilbudsområdet ligger på Hadelands Østås, mellom Mørtvedt-grenda i Nordre Oppdalen og Skjerva. Området består av et småkupert kollelandskap, med flere større myrer. Lokaliteten grenser til områder som er mere påvirket av skogbruk. Berggrunnen består av hornfels, dvs. omdannet («steket») leirskifer, som er en hard bergart som her gir under middels næringsrike forhold, og skogen er gjennomgående av middels bonitet.

Lokaliteten er helt dominert av eldre til gammel granskog; mest blåbærgranskog, dernest en del noe rikere småbregne- og storbregnegranskog, samt noe lågurt- og høystaudegranskog i rikere lier. Furu er nesten ikke representert, bortsett fra litt tilløp til furumyrskog på en større myr sentralt i området («Røsslyngmyra»; mest yngre furu, men enkelte gamle). Denne myra er hovedsakelig regnvannsmyr (helt fattig, ombrogen myr). (Rødmerket skiløype går igjennom denne myra.) Ellers forekommer flere ordinære fattigmyrer (jordvannsmyr), mellommyr, samt et parti med rikmyr med bl.a. engmarihånd (orkidé) og breimyrrull i det sør-nord-gående søkket med rødmerket skiløype omtrent midt i lokaliteten.

Lokaliteten skiller seg ut som et større, sammenhengende område uten påvirkning av nyere tids bestandsskogbruk. Granskogen her har preg av gammel, fleraldret, mer og mindre flersjiktet, tidligere plukkhogd/dimensjonshogd skog, som har vært svært lite hogstpåvirket etter krigen, og som ikke er påvirket av flatehogst. Mye av denne gamle, tidligere plukkhogde skogen ser ut til å ha hatt en nokså ensartet historie, men dødvedmengdene varierer betydelig, fra store konsentrasjoner i enkelte høyproduktive forsøkninger, til (ennå) lite dødved i de mest lavproduktive partiene. Tilsammen er det registrert betydelige dødvedmengder, med over 600 læger registrert i et titalls bestand (læger over 15 cm diam), og med enkelte spredte læger på øvrig areal. Det er mest læger i lite og midlere nedbrytningsklasser, dvs. de fleste av lægerne er generert de siste 30(-40) årene. Det er registrert fire lægerkonsentrasjoner med over 50 læger innenfor mindre bestand.

Med sine dødvedrike gammelskogsstrukturer (m/ over 600 registrerte læger over 15 cm diam) huser lokaliteten rikelig med vedboende gammelskogsopper, herunder 4 rødlistearter (rødliste 2015), hvorav to truede (VU) arter: gul snyltekjuke (*Antrodia citrinella* VU), svartsoneskjuge (*Phellinus nigrolimitatus* NT), rynkeskinn (*Phlebia centrifuga* NT) og klengeskjuge (*Skeletocutis brevispora* VU). I tillegg er følgende tidligere rødlistede gammelskogsarter funnet rikelig; duftskinn (*Cystostereum murrayi*) og granrustkjuke (*Phellinus ferrugineofuscus*). Disse gammelskogsartene forekommer på 10% av egnete læger.

Lokaliteten er gitt regional verdi (**) pga. forekomst av store arealer med gammelskog med flere dødvedkonsentrasjoner, og samlet sett usedvanlig store dødvedmengder og med forekomst av flere sjeldne og rødlistede, vedboende gammelskogsopper. Det er også en forekomst av rikmyr med sjeldne orkidéer. Over halvparten av arealet er middels produktiv granskog (middels bonitet), men det forekommer også høyproduktive søkk. Mangelen på virkelig gammel granskog (med sterkt nedbrutte læger og naturskogspreg), sparsomt med rike skogtyper, samt relativt få rødlistearter (i f. t. dødvedmengden) trekker noe ned.

Feltarbeid

Det er foretatt en rekke registreringer på lokaliteten i perioden 2004-2009, samt i 2015 (Larsen m. fl. 2016) og i 2017.

Tidspunkt og værrets betydning

Registreringer er foretatt i hovedsak vår-seinsommer, og ulike elementer av biomangfold (særlig vedsopper) er godt fanget opp (jordboende sopper lite undersøkt).

Utvelgelse og undersøkelsesområde

Lokaliteten er tilbudt for Frivillig vern av skogeiersamvirket i samarbeid med Fylkesmannen i Oppland.

Tidligere undersøkelser

Det er foretatt en rekke registreringer her, med vekt på vedboende sopper i perioden 2004-2009, samt i 2015 (se Larsen m. fl. 2016 med referanser).

Beliggenhet

Lokaliteten ligger på Hadelands Østås, mellom Mørtvedt-grenda i Nordre Oppdalen og Skjerva. Området består av et småkupert kollelandskap, med flere større myrer. Lokaliteten grenser til områder som er mere påvirket av skogbruk. Berggrunnen består av hornfels, dvs. omdannet («steket») leirskifer, som er en hard bergart som her gir under middels næringsrike

forhold, og skogen er gjennomgående av middels bonitet.

Naturgrunnlag

Topografi

se over.

Geologi

se over.

Vegetasjonsgeografi

Vegetasjonseksjon: OC-Overgangsseksjon, vegetasjonssone: mellomboreal 100% (460 daa) .

Området ligger i sin helhet i mellomboreal sone.

Klima

Ikke spesielt (en liten kløft med et noe mer humid lokalklima er inkludert).

Økologisk variasjon

Området har en moderat topografisk- og vegetasjonsmessig variasjon

Vegetasjon og treslagsfordeling

Lokaliteten er helt dominert av eldre til gammel granskog; mest blåbærgranskog, dernest en del noe rikere småbregne- og storbregnegranskog, samt noe lågurt- og høystaudegranskog i rikere lier. Furu er nesten ikke representert, bortsett fra litt tilløp til furumyrskog på en større myr sentralt i området («Røsslyngmyra»); mest yngre furu, men enkelte gamle). Denne myra er hovedsakelig regnvannsmyr (helt fattig, ombrogen myr). (Rødmerket skiløype går igjennom denne myra.) Ellers forekommer flere ordinære fattigmyrer (jordvannsmyr), mellommyr, samt et parti med rikmyr med bl.a. engmarihånd (orkidé) og breimyrull i det sør-nord-gående søkket med rødmerket skiløype omtrent midt i lokaliteten.

Skogstruktur og påvirkning

Lokaliteten skiller seg ut som et større, sammenhengende område uten påvirkning av nyere tids bestandsskogbruk. Granskogen her har preg av gammel, fleraldret, mer og mindre flersjiktet, tidligere plukkhogd/dimensjonshogd skog, som har vært svært lite hogstpåvirket etter krigen, og som ikke er påvirket av flatehogst. Et flatehogd areal (hogd for 15-20 år siden) stikker som en kile inn i nordøst. Dette er stort sett holdt utenfor lokaliteten, bortsett fra en trang kløft med spesielle topografiske forhold. Mye av denne gamle, tidligere plukkhogde skogen ser ut til å ha hatt en nokså ensartet historie, men dødvedmengdene varierer betydelig, fra store konsentrasjoner i enkelte høyproduktive forsenkninger, til (ennå) lite dødved i de mest lavproduktive partiene. Det er gjort en nærmere registrering av dødved og dødvedsopper her 2004-2009. Tilsammen er det registrert betydelige dødvedmengder, med 665 læger registrert i et titalls bestand (læger over 15 cm diam), og med enkelte spredte læger på øvrig areal, antas det totale antallet i dag å være over 700 læger. Etter disse registreringene er et større bestand i S hogd og tatt ut av lokaliteten (ble hogd mens naturtype-lokaliteten var under innlegging). Dermed må lægeranslaget justeres ned til over 650. Det er mest læger i lite og midlere nedbrytningsklasser, dvs. de fleste av lægerne er generert de siste 30(-40) årene. Det er registrert fire lægerkonsentrasjoner med over 50 læger innenfor mindre bestand. Dette gjelder bestand i kolle sør-sørvest for sentral, stor myr med skiløype (Røsslyngmyra), bestand i søkk nordøst for Røsslyngmyra (høyproduktiv bestand i oppløsningsfase, med 72 tildels grove læger i tett konsentrasjon), bestand rett vest for kløft v/ hogstfelt i nordøst, samt bestand i flate+bratt li helt i nordøst ned mot skogsbilveg. I det øvrige arealet er lægertettheten pr. i dag relativt liten, men vil uten hogstinngrep komme til å øke framover.

Det går en rødmerket skiløype gjennom lokaliteten. I sørkanten går det en vest-øst-gående gammel setervei, som kan følges mer eller mindre tydelig helt inn til Morstadsetra sør for Avalsjøen.

Kjerneområder

I det følgende listes informasjon om de avgrensede kjernelokalitetene i området Larshus. Nummereringen referer til inn-tegninger vist på kartet.

1 Larshus Ø

Naturtype: Gammel granskog - Gammel lavlandsgranskog
BMVERDI: B

Areal: 459daa

Innledning: Lokaliteten er registrert bl.a. i 2017 av Tor Erik Brandrud, NINA i forbindelse med prosjekt Frivillig vern. Erstatte gammel lok. fra februar 2016 (BN00108534), pga. noe grensejusteringer pga. hogst. Oppdatert beskrivelse (kun små endringer) lagt inn av T. E. Brandrud i mars 2018. Faktaarket er basert på en rekke registreringer i perioden 2004-2009 (jfr. Skarpaas m. fl. 2011, Brandrud m. fl. 2013), samt i 2015 (Larsen m. fl. 2016).

Beliggenhet og naturgrunnlag: Lokaliteten ligger på Hadelands Østås, mellom Mørtvedt-grenda i Nordre Oppdalen og Skjerva. Området består av et småkupert kollelandskap, med flere større myrer. Lokaliteten grenser til områder som er mere påvirket av skogbruk. Berggrunnen består av hornfels, dvs. omdannet («steckt») leirskifer, som er en hard bergart som her gir under middels næringsrike forhold, og skogen er gjennomgående av middels bonitet.

Gruppe	Vitenskapelig navn	Norsk navn	Rødliste-status	Totalt antall av art	Funnet i kjerne-område (nr)
	Phlebia centrifuga	rynkeskinn	NT	3	1 ₃
	Skeletocutis brevispora	klengekjuka	VU	1	1 ₁

Avgrensning og arrondering

Den foreslåtte avgrensningen av verneområdet har en relativt god arrondering. Den foreslåtte avgrensningen følger i hovedsak grensene for tilbudsområdet. Av hensyn til arronderingen er en liten kile med areal flatehogd for 20-30 år siden i NØ beholdt innenfor foreslått verneområde. En liten justering av arealet mot nytt hogstfelt ved rødmerket skiløype i sør er foreslått, for bedre samsvar med areal som nå er hogd, og for å gi en bedre buffer mot rikere parti i bekkedal. Gammelskogsområdet fortsetter forøvrig vestover mot Larshus vest for grensene for tilbudsområdet.

Andre inngrep

Det er ingen tekniske inngrep innenfor lokaliteten.

Vurdering og verdisetting

Lokaliteten er gitt regional verdi (**) pga. forekomst av store arealer med sammenhengende gammelskog med flere dødvedkonsentrasjoner, og samlet sett usedvanlig store dødvedmengder og med forekomst av flere sjeldne og rødlistede, vedboende gammelskogsopper. Det er funnet dødvedkonsentrasjoner i alle deler av arealet (bortsett fra helt i nord), og de ulike gammelskogs forekomstene bindes sammen av tildels store, lite påvirkede myrarealer. Det er også en forekomst av rikmyr med sjeldne orkidéer. Lokaliteten skiller seg en del fra mange verneområder i Osloområdet-Romerikssåsene (som gjerne er høyere liggende, lite tilgjengelige åspartier med mye lavproduktig skog) ved at dette er bygdenære skoger, der over halvparten av arealet er middels produktiv granskog (middels bonitet), inkludert også høyproduktive søkk, og stort sett under 500 m oh. (mellomboreal sone). Mangelen på virkelig gammel granskog (med sterkt nedbrutte læger og naturskogspreget), sparsomt med rike skogtyper, samt relativt få rødlistearter (i f. t. dødvedmengden) trekker noe ned, samtidig som størrelsen på lokaliteten trekker opp.

Tabell: Kriterier og verdisetting for kjerneområder og totalt for Larshus. Ingen stjerner (0) betyr at verdien for kriteriet er fraværende/ ubetydelig. Strek (-) betyr ikke relevant. Se ellers kriterier for for verdisetting i metodekapittelet.

Kjerneområde	Urørthet	Død ved mengde	Død ved kontin.	Gamle bartrær	Gamle løvtrær	Gamle edelløvtrær	Tre-slagsfordeling	Topografisk variasjon	Vegetasjonsvariasjon	Rikhet	Arter	Størrelse	Arrondering	Samlet verdi
1 Larshus Ø	***	***	0	**	*	—	*	**	**	*	**	-	—	**
Samlet vurdering	***	***	0	**	*	—	*	**	**	*	**	*	**	**

Mangeloppfyllelse

Lokaliteten representerer en større lokalitet med gammel granskog i mellomboreal sone i lavlandet (mindre enn 500 m oh). Andelen vernet av kjente lokaliteter over 50% i Oppland (middels udekket vernebehov). Lokaliteten scorer høyt på mangeloppfyllelse av gammelskog i lavlandet, men siden dette er i sin helhet i mellomboreal sone (der vernedekningen er høyere enn sørboreal), vurderes lokaliteten således samlet å ha middels høy mangeloppfyllelse.

Vurdering av mangeloppfyllelse for ulike vernemålsetninger for lokalitet Larshus.

Naturtype - fylkesvis ansvar: Middels mangeloppfyllelse

Internasjonale ansvarstyper: Ikke aktuell

Restaureringsarealer: Middels mangeloppfyllelse

Artsmangfold: Middels mangeloppfyllelse

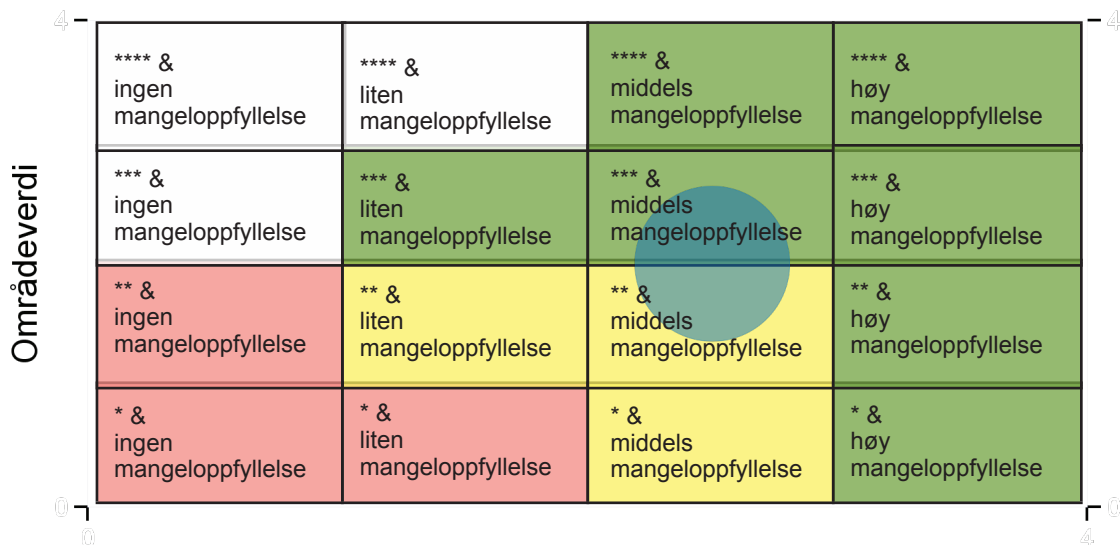
Generelle mangler (lavlandsskog, rik skog/høybonitetsskog og gammelskog): Høy mangeloppfyllelse

Generelle mangler i kombinasjon med naturtyper som skal prioriteres lavere: Ikke aktuell

Storområder: Ikke aktuell

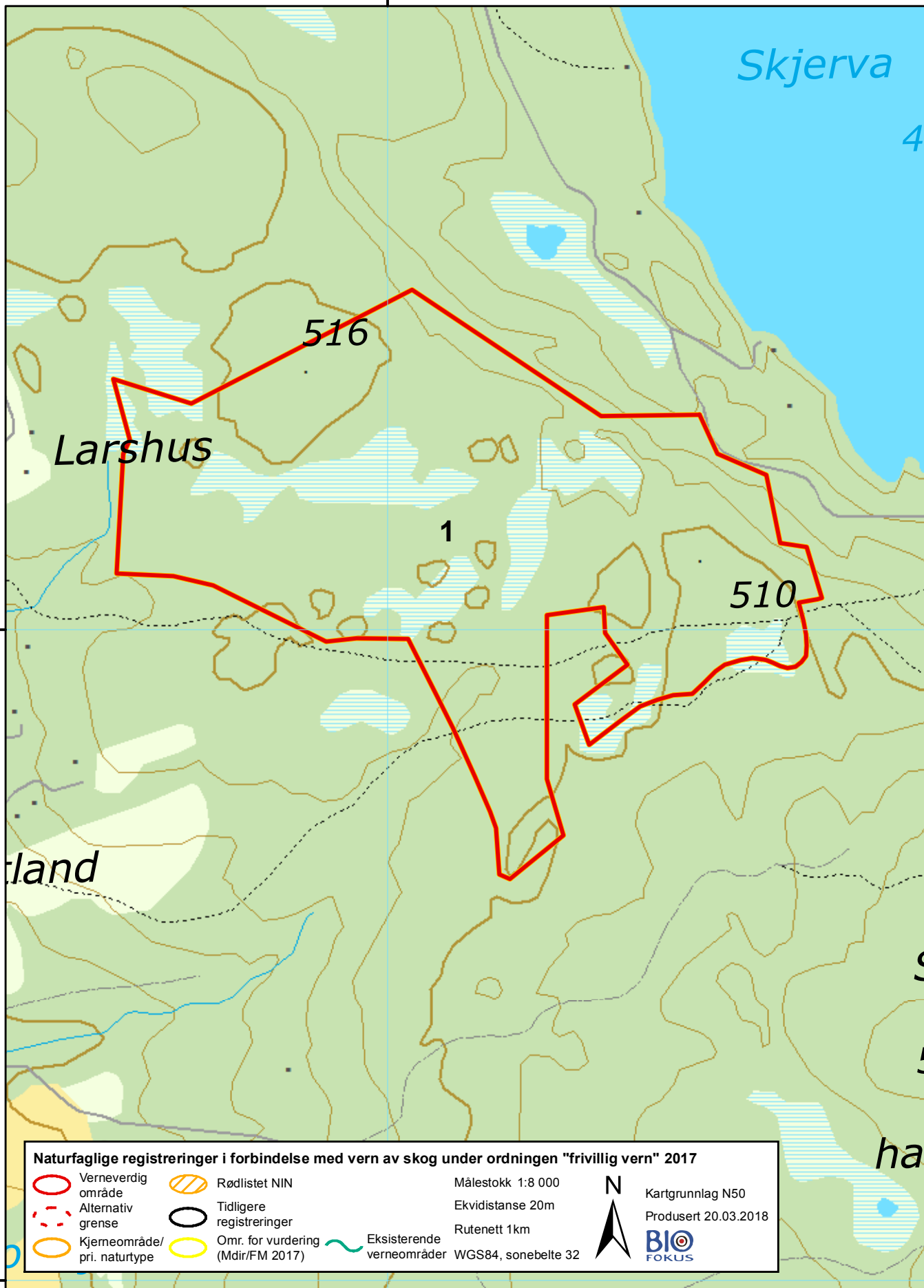
Totalvurdering mangeloppfyllelse: Middels mangeloppfyllelse

Figur: Blå sirkel angir området Larshus sin områdeverdi (loddrett akse) og grad av mangeloppgyllelse (vannrett akse). Fargene i figuren gir en indikasjon på om området bør vurderes for vern*.

Grad av mangeloppgyllelse

* Områder som i dag har lav naturverdi (0 og *) kan potensielt ha egenskaper som dekker inn viktige mangler i skogvernet. Tilsvarende kan områder som har middels og høy naturverdi, ha få egenskaper som dekker inn viktige mangler i skogvernet, fordi det allerede er vernet mange slike områder i en region. Forvaltningen bør derfor skjele til våre vurderinger av mangeloppgyllelse når det skal bestemmes om den bør vernes eller ikke. Figuren over er ment som en veiledende hjelp i dette arbeidet. Ligger den blå sirkelen helt eller delvis over grønne felter er det meget gode faglige grunner for vern av området. Ligger den blå sirkelen over gule felter bør området vurderes nøyer. Ligger den blå sirkelen over røde felter er det lavt faglig grunnlag for vernet. Hvite felter angir kombinasjoner som svært sjeldent eller aldri er realisert.

Bilder fra området Larshus

Fattigmyrsparti med gammel granskog i bakgrunnen (18/6-17)
Foto: Egil Bendiksen

Engmarthand i tidlig stadium (rikmyr, "Ullmyra") (18/6-17) Foto:
Egil Bendiksen

Rikmyr ("Ullmyra"), den lange myra litt øst for sentrum av området
(18/6-17) Foto: Egil Bendiksen

Fuktigste del av rikmyr (NØ-ligste del av "Ullmyra", øst for midten
av området. Gammel naturskog i bakgrunnen (18/6-17) Foto: Egil
Bendiksen